

Resovia Sacra R. 9/10 (2002/2003), s. 341-343

„Saeculum Christianum”, R. 10 (2003), nr 2, ss. 352.

Polska historiografia kościelna wzbogaciła się ostatnio o cenną pozycję z zakresu dziejów sztuki sakralnej. Jest nią specjalny numer półrocznika „Saeculum Christianum”, poświęcony prof. dr. hab. Andrzejowi K. Olszewskiemu z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Ten wybitny historyk sztuki nowożytnej w 2003 r. przeszedł w stan spoczynku i jego przyjaciele, współpracownicy i uczniowie ofiarowali swoje opracowania do dzieła zbiorowego. Pragnęli w ten sposób uczcić pamięć jednego z najwybitniejszych naukowców z dziedziny historii sztuki i znakomitego dydaktyka, promotora 158 prac magisterskich i 7 doktorskich oraz recenzenta licznych doktoratów, habilitacji i nominacji profesorskich. Wśród autorów pokażnej publikacji, liczącej 352 strony, znaleźli się nauczyciele akademicki ze środowiska warszawskiego, lubelskiego, łódzkiego i krakowskiego. Rzućmy okiem na poszczególne opracowania, aby dostrzec bogactwo tematyki z historii sztuki nie tylko nowożytnej.

Na początku prof. UKSW dr hab. Zbigniew Bania, dyrektor Instytutu Sztuki UKSW, zaprezentował osobę Jubilata, omawiając pokrótce jego biogram i działalność naukową, dydaktyczną oraz organizacyjną. Na następnych stronicach została ukazana bibliografia prac Profesora, autoryzowana przez niego samego. W l. 1956-2003 wyszło spod jego pióra 170 publikacji w formie książek, artykułów, biogramów, recenzji, wywiadów, napisanych w języku polskim, angielskim, francuskim, a nawet japońskim.

Ze środowiska UKSW w Warszawie prof. UKSW dr hab. Jakub Pokora w swoim artykule przedstawił późnobarokowy portret dziecięcy Michała Hieronima Radziwiłła, znajdujący się w Nieborowie. Temu portretowi nadał horacjański tytuł: *Fortunae filius*, bowiem jego bohater rzeczywiście zrobił polityczną karierę, osiągając godność wojewody wileńskiego. Wspomniany wyżej prof. Zbigniew Bania opublikował list Konstantego Tencalli, projektanta m. in. kolumny Zygmunta w Warszawie, do hetmana Stanisława Ko-

niepolskiego. List dotyczy jednego z najokazalszych dzieł architektury rezydencjalnej Warszawy 1 połowy XVII w. – pałac hetmana Koniecpolskiego przy Krakowskim Przedmieściu, którego architektem mógł być – zdaniem Autora – włoski artysta. Ks. prof. UKSW dr hab. Michał Janocha zaprezentował artykuł pt.: *Wniebowstąpienie w ukraińskim i białoruskim malarstwie ikonowym*, w którym ukazał ewolucję ikonograficzną tematu „świętecznego” w epoce postbizantyjskiej na terenach wschodnich Rzeczypospolitej Trojga Narodów. Z kolei dr hab. Krystyna Moisan-Jabłońska nawiązała do swoich zainteresowań naukowych i przybliżyła *Obrazowanie idei compassio i corredemptio na polskich barokowych przedstawieniach dusz czyśćcowych*. W zachowanych licznych polskich modlitewnikach i pieśniach religijnych z XVII i XVIII w. był obecny obraz krwi Chrystusa gaszącej czyśćcowe płomienie i przynoszącej duszom ulgę w cierpieniu. Natomiast nie było wśród arsenału sposobów gaszenia ognia czyśćcowego kropel mleka Matki Bożej. Przekształcona pod wpływem Tridentinum ikonografia starała się w odmienny sposób zobrazować prawdę o współuczestnictwie Maryi w dziele zbawienia. Ks. dr Janusz Nowiński SDB, związany z salezjańskim Łądem, w swoim opracowaniu opisał najstarszy widok zabudowań dawnego łódzkiego opactwa cysterskiego na obrazie Adama Szwacha, znajdującego się w krużgankach obecnego klasztoru. Znakomitemu Nauczycielowi dedykowały swoje artykuły jego studentki. I tak dr Katarzyna Chrudzimska-Uhera pisze o artystycznych dylematach i kompromisach w czasach władzy ludowej, w oparciu o działalność społeczną, wypowiedzi i projekty rzeźbiarskie Jana Szczepkowskiego z lat 1945-1964. Dr Małgorzata Wrześniak przenosi czytelnika do XVI stulecia, kiedy dwaj polscy dyplomaci: Jan z Cieszyna Ociemki i Stanisław Reszka relacjonują swoje wrażenia z podróży do Italii i są pod urokiem starożytnego Rzymu. Wreszcie mgr Anna Sylwia Czyż wydobywa na światło dzienne rzymskie inspiracje twórców wystroju kościoła św. Piotra i Pawła na Antokolu w Wilnie.

Prezentowaną księgę pamiątkową ubogaca aż 10 artykułów autorstwa przyjaciół Profesora spoza grona UKSW. Ich listę otwiera prof. KUL dr hab. Lechosław Lameński, dyrektor Instytutu Sztuki KUL, który przybliży widzenie świata artysty-malarza Jacka Sempolińskiego, dla którego „najważniejszy stał się on sam, a nie sztuka jako taka”. Dr hab. Anna Drexelowa z Warszawy w krótkim artykule pt.: *Compostella?* snuje rozważania na temat eseju Olgi Tokarczuk: *Lalka i perła*. Natomiast prof. dr hab. Wanda Nowakowska z Łodzi przenosi czytelnika do muzeów Londynu, gdzie spędziła 24 dni, podziwiając skarby nagromadzonych eksponatów. Trzecia znawczyni sztuki, dr hab. Maria J. Żychowska, w artykule *O współczesnych*

witrażach sakralnych podaje przegląd najważniejszych powojennych dokonań witrażowych. Píše, że wszelkie działania inwentaryzacyjne czy archiwizacyjne także w zakresie witraży sakralnych są „niezwykle cenne i wzbogacające współczesną historię kultury i sztuki”. Następnym Autorem w prezentowanej publikacji zbiorowej jest prof. dr hab. Mariusz Karpowicz z Warszawy, który w swoim opracowaniu łączy powstanie zamku w Zbarażu z osobą Mattea Castello – najwybitniejszym architektem króla Zygmunta III Wazy. Prof. dr hab. Grzegorz Sztabiński, dyrektor Instytutu Historii Sztuki w Uniwersytecie Łódzkim, w swoim artykule snuje rozważania na temat języka sztuki a marzenie o komunikacji bezpośredniej i wyciąga wnioski, że „można mówić o spełnieniu się we współczesnym świecie marzenia o komunikacji bezpośredniej”. Inny uczoney łódzki, prof. UŁ dr hab. Krzysztof Stefański, kreśli wizję nowej formy w polskiej architekturze sakralnej początku XX stulecia, przybliżając postaci Jarosława Wojciechowskiego, Oskara Sosnowskiego i Antoniego Wiwulskiego. Prof. KUL dr hab. Jan Wiktor Sienkiewicz, zafascynowany postacią Włastimila Hofmana prezentuje obraz sztuki czeskiej według tego artysty, który po II wojnie światowej osiadł w Szklarskiej Porębie i tam tworzył. Wreszcie znakomity warszawski historyk sztuki, prof. dr hab. Ryszard Brykowski, zaprezentował wprowadzenie do badań nad kościołami polskich osadników i emigrantów w Ameryce Północnej.

„Saeculum Christianum” jest czasopismem wydziałowym i dlatego znalazły się w przedstawianym numerze trzy artykuły z zakresu historii: ks. dra Mieczysława Różańskiego, *Duchowieństwo dekanatu lutomińskiego w drugiej połowie XVIII w.*, ks. dra Tomasza Błaszczyka, *Józef Wawrzyniec Wick – śląski działacz społeczny (1820-1903)* i ks. prof. dra hab. Józefa Mandziuka, *Życie i dzieło bł. Teresy z Kalkuty* oraz dra Edwarda Kuracińskiego, *Bertrand Russell a współczesne modele życia społeczno-politycznego*, z dziedziny nauk społecznych.

Publikacja zawiera blisko 100 fotografii białoczarnych, streszczenia artykułów w obcym języku i karty reklamowe pozycji, wydanych ostatnio przez Wydawnictwo UKSW w Warszawie.

Ks. Józef Mandziuk